

Fázi László¹: A pótmagánvadás eljárás szabályozásának alternatív modellje

Debreceni Jogi Műhely, 2012. évi (IX. évfolyam) 2. szám (2012. április) 20-26.

1. Bevezető megjegyzések

Az elmúlt évben nem kevés kritika érte a bíróságot az ítélezés lassúsága miatt, de nem csak ezért, hanem a jogegység hiányát és az öncélú jogászkodást kifogásolva is bírálták a bírók tevékenységét. A magam részéről egyik kritikát sem látom megalapozatlannak, legfeljebb ezek sok esetben hiányzó tényyszerűségét tartom kifogásolhatónak, s ezen kívül főleg azt, hogy rendszerint elmaradt a jéghegy csúcsát jelentő problémák mélyebb összefüggéseinek vizsgálata a kritikusok részéről, ami számomra azért meglepő, mert pl. a büntető ítélezés időszerűségének alakulását befolyásoló tényezők között legnagyobb jelentősége a büntetőügyek elbírálásának kereteit meghatározó eljárási szabályoknak van, amelyek a bírók számára adottak, azokat alkalmazniuk kell akármilyenek is. Ez vonatkozik az egységes jogalkalmazás hiányát vagy a „jogászkodást” felvető kritikai észrevételek megítélésére is, mert nem lehet kétséges, hogy egy „rossz” szabályozásból fakadó problémára nem lehet jó és ráadásul egységes megoldást találni. Ennek keresése viszont könnyen „jogászkodáshoz” vezethet a törvényszöveg nemegyszer alapvető nyelvhelyességi problémáinak megoldásával is megküzdési kényszerülő bíró jogi kultúrájától függően.

2. A pótmagánvád szabályozása

Az ilyen, néhol zavarba ejtően értelmezhetetlen jogalkotási „termékek” körébe sorolhatónak tartom a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénynek a pótmagánvadás eljárásra vonatkozó szabályozását. Ezért a továbbiakban csupán arra kívánok – jogalkalmazóként – konkrét példával szolgálni, hogy miként lehetne egy adott joganyagot – néhány koncepcionális módosítás mellett, de a jogalkotó által alkalmazott kodifikációs technikát követve – mindenki számára átlátható és különösebb értelmezést nem igénylő módon úgy szabályozni, aminek eredményeként a jogintézményre vonatkozó törvényhelyek száma is jelentősen: a jelenlegi 41 §-ról 25 §-ra csökkenhetne.

A sértett

51. § (1) A sértett az a természetes avagy jogi személy, akinek vagy amelynek a bűncselekmény az annak büntetendővé nyilvánításával védett jogát közvetlenül sértette vagy veszélyeztette.

A pótmagánvádló

53. § (1) A pótmagánvádló az a sértett, aki vagy amely az e törvényben meghatározott esetekben a közvádló hatáskörébe tartozó bűncselekmény miatt az ügyész jogkörében eljárva képviseli a vádat.

(2) A sértett

a/ a feljelentésének elutasítása,

b/ a feljelentése alapján elrendelt nyomozás megszüntetése,

c/ a feljelentése alapján elrendelt nyomozás eredményeként emelt vád elejtése,

e/ a magánvadás ügyben a bíróság által közvadásra üldözendő bűncselekmény megállapíthatóságára tekintettel az ügyésznek megküldött iratoknak a vád képviselőnek

átvétele nélküli visszaküldése esetén léphet fel pótmagánvádlóként, ha ennek lehetőségét e törvény rendelkezései nem zárják ki.

(3) Állami szerv pótmagánvádlóként nem léphet fel.

(4) A pótmagánvádló helyébe, természetes személy esetében annak halála, jogi személy esetében annak megszűnése esetén, a hozzátartozója, illetőleg a jogutódja léphet a jogutódlás alapjául szolgáló esemény bekövetkezésétől számított harminc napon belül, amelynek elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

A képviselők

56. § (4) A pótmagánvádló ügyvédi képviselote kötelező.

58. § (2) Több magánvádló vagy pótmagánvádló esetében a megegyezésüktől függ, hogy melyikük jár el közülük a vád képviselőjeként. Megegyezés hiányában a bíróság jelöli ki a képviselőt.

Jogorvoslat a nyomozás során

199. § (2) A feljelentés elutasításának a 174. § (1) bekezdésének e/ és f/ pontjaiban, valamint a 175. § (1) és (2) bekezdéseiben meghatározott eseteiben, illetőleg a nyomozás megszüntetésének a 190. § (1) bekezdésének g/, h/ és j/ pontjaiban, valamint a 192. § (1) és (2) bekezdéseiben meghatározott eseteiben a sértett pótmagánvádlóként nem léphet fel.

(3) A feljelentés elutasításának a 175. § (1) bekezdésének c/ pontjában, illetőleg a nyomozás megszüntetésének a 190. § (1) bekezdésének d/ pontjában meghatározott esetében a sértett pótmagánvádlóként nem léphet fel, ha a feljelentés elutasításának vagy a nyomozás megszüntetésének oka a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy gyermekkora vagy kóros elmeállapota.

(4) A feljelentés elutasításának a 174. § (1) bekezdésének d/ pontjában, illetőleg a nyomozás megszüntetésének a 190. § (1) bekezdésének d/ pontjában meghatározott esetében a sértett pótmagánvádlóként nem léphet fel, ha a feljelentés elutasításának vagy a nyomozás megszüntetésének oka a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy halála.

XXIII/A. FEJEZET

ELJÁRÁS PÓTMAGÁNVÁD ESETÉN

515/A. § Pótmagánvádló fellépésének megengedettsége esetén e törvény rendelkezéseit ezen következő eltérésekkel kell alkalmazni.

A sértett tájékoztatása

515/B. § (1) Abban az esetben, ha az ügyész vagy a felettes ügyész a sértettnek a feljelentést elutasító vagy a nyomozást megszüntető határozat elleni panaszát elutasította [199. § (1) bekezdésének b/ pontja] és ennek lehetőségét e törvény rendelkezései [199. § (2)–(4) bekezdések] nem zárják ki, a panaszt elutasító határozatában a feljelentést tett sértettet tájékoztatja arról, hogy hatvan napon belül a feljelentésének tárgyát képező bűncselekmény miatt, jogi képviselője útján az ügyben addig eljáró elsőfokú ügyészségnél vádindítvány benyújtásával pótmagánvádlóként léphet fel.

(2) A vád elejtése esetén a bíróság erről az ügyész nyilatkozatának, illetve az ezt tartalmazó jegyzőkönyv másolatának megküldésével tizenöt napon belül tájékoztatja az annak tárgyát képező bűncselekmény miatt feljelentést tett sértettet, azzal a felhívással, hogy tizenöt napon belül pótmagánvádlóként átveheti az ügyész által elejtett vád képviselőt a bíróságnál jogi képviselője útján benyújtható nyilatkozatával.

(3) Abban az esetben, ha az ügyész a bíróság által közzéadott bűncselekmény megállapíthatósága miatt [501. § (1) bekezdésének a/ pontja] a részére megküldött iratokat a vád képviselőjének átvétele nélkül visszaküldi, a bíróság a sértettet tájékoztatja arról, hogy harminc napon belül a bíróság által megállapíthatónak látszó bűncselekmény miatt, jogi képviselője útján, vádindítvány benyújtásával pótmagánvádlóként léphet fel.

(4) A sértett (1)–(3) bekezdés szerinti tájékoztatásának ki kell terjednie arra is, hogy a sértett személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselőt engedélyezése érdekében tizenöt napon belül az igazságügyi szolgálathoz fordulhat, ha jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintettel nem tud jogi képviselőtől gondoskodni.

(5) A (4) bekezdés szerinti kérelem előterjesztése esetén az (1)–(3) bekezdésekben meghatározott határidők az annak elbírálása tárgyában hozott határozat közzétételétől kezdődnek, amiről a sértettet tájékoztatni kell.

Az iratok megismerése

515/C. § A pótmagánvádló képviselőjére jogosult sértett számára biztosítani kell az ellene elkövetett bűncselekményre vonatkozó iratok megismerésének lehetőségét, amire a pótmagánvádlókénti fellépés lehetőségéről történő tájékoztatásban fel kell hívni a figyelmét.

A vádindítvány

515/D. § (1) A pótmagánvádlóként fellépni kívánó sértettnek jogi képviselője útján vádindítványt kell benyújtani az erre vonatkozó tájékoztatásban megjelölt ügyészségnél vagy bíróságnál.

(2) Az igazságügyi szolgálathoz forduló sértettnek erről kell a bíróságot értesítenie az ilyen tárgyú kérelmének előterjesztésére számára biztosított [515/B. § (4) bekezdés] határidőn belül, amelynek elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

(3) A vádindítványnak a 217. § (3) bekezdésének a/–c/, g/ és h/ pontjaiban foglaltakat kell tartalmaznia.

(4) A vádindítványt az ügyészség [515/B. § (1) bekezdés] az iratokkal együtt nyolc napon belül megküldi az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak.

(5) A vádképviselő átvételének bejelentése esetén a sértett nyilatkozatának [515/B. § (2) bekezdés] elfogadásától kezdődően az ügyész vádiratát az elejtett vádra vonatkozó részében vádindítványnak kell tekinteni.

(6) Az e fejezet szerinti eljárás során vádirat alatt a bíróság által elfogadott vádindítványt kell érteni.

A bíróság előzetes eljárása

515/E. § (1) A bíróság az érkezésétől számított tizenöt napon belül határoz a vádindítvány, illetőleg a vádképviselő átvételének bejelentését tartalmazó nyilatkozat elutasításáról vagy elfogadásáról.

(2) A bíróság a sértett pótmagánvádlókénti fellépését elutasítja, ha

a/ vádindítványát vagy nyilatkozatát az erre nyitva álló határidő [515/B. § (1) – (3) bekezdés] eltelté után nyújtotta be,

b/ nincs jogi képviselője, illetve a személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselőt engedélyezése iránti kérelmét az igazságügyi szolgálat elutasította,

c/ nem jogosult a vád képviselőjére,

d/ olyan büntetőeljárás kezdeményezésére irányul, amelynek megindítását e törvény rendelkezései kizárják [6. § (3) bekezdés].

(3) A vádindítvány, illetőleg nyilatkozat elkésett benyújtása esetén igazolásnak nincs helye, ha a sértett az erre nyitva álló határidőn belül [515/B. § (1) – (3) bekezdés] azért nem léphetett fel, mert ennek lehetőségéről a lakó- vagy tartózkodási hely megváltozására vonatkozó bejelentési kötelezettségének elmulasztása miatt nem kapott tájékoztatást.

(4) A bíróság a (2) bekezdés szerinti elutasítási ok hiányában a sértett pótmagánvádlókénti fellépését elfogadja.

(5) A pótmagánvádló fellépésének elfogadásától a vádlott jogosult az iratok megismerésére, amiről a bíróság az ennek tárgyában hozott határozatában tájékoztatja.

A pótmagánvádló jogai

515/F. § (1) A pótmagánvádló a bírósági eljárásban – e törvény eltérő rendelkezésének hiányában – az ügyész jogait gyakorolja.

(2) A pótmagánvádló a vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését nem indítványozhatja.

(3) A pótmagánvádló az elkülönítve, zártan kezelt iratokat fellépésének elfogadását követően sem ismerheti meg.

(4) A pótmagánvádlót vagy jogi képviselőjét az ügy iratairól kért másolat egyszeri kiadása során illetékfeljegyzési jog illeti meg.

A tárgyalás kitűzése

515/G. § (1) A bíróság a pótmagánvádlót a tárgyalás kitűzéséről azzal a figyelmeztetéssel értesíti, hogy ha a jogi képviselője az eljárás során megszűnik és erről haladéktalanul nem gondoskodik, vagy jogi képviselője a tárgyaláson szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg és távolmaradását alapos okkal előzetesen nem menti ki, mulasztását a vád elejtésének kell tekinteni és az eljárást meg kell szüntetni.

(2) A pótmagánvádlót tanúkénti kihallgatásának indítványozása esetén a tárgyalásra idézni kell [279. § (1) bekezdés].

A tárgyaláson részt vevő személyek

515/H. § (1) A tárgyaláson a pótmagánvádló jogi képviselőjének részvétele kötelező.

(2) A tárgyaláson védő részvétele kötelező.

A tárgyalás

515/I. § (1) A tárgyaláson a pótmagánvádló nevében a jogi képviselő jár el.

(2) A pótmagánvádló jogi képviselője tanúként nem hallgatható ki.

(3) A pótmagánvádló jogi képviselője rendzavaró magatartása esetén rendbírsággal sújtható [161. §], a tárgyalásról azonban nem utasítható vagy vezettethető ki. Abban az esetben, ha a jogi képviselő rendzavaró magatartása miatt a tárgyalás nem folytatható, azt a bíróság annak költségére elnapolja és felhívja a pótmagánvádlót, hogy az 515/G. § (1) bekezdésében meghatározott jogkövetkezmény terhe mellett tizenöt napon belül gondoskodjon jogi képviselőtének ellátásáról, amelynek elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

(4) A vád kiterjesztésének nincs helye.

(5) A vád elejtését nem kell indokolni.

A bűnügyi költség viselése

515/J. § (1) A bíróság bűnösségének megállapítása esetén az általuk igazolt mértékben kötelezi a vádlottat a pótmagánvádló készkiadásának, valamint a jogi képviselő készkiadásának és díjának megfizetésére a pótmagánvádló részére.

(2) A vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén a pótmagánvádló viseli a 74. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költségnek azt a részét, amely a fellépését követően az általa képviselt vád elbírálása kapcsán keletkezett, valamint az általuk igazolt mértékben a vádlott készkiadását, továbbá védőjének az eljárás során nem előlegezett készkiadását és díját, amelyeket a vádlott részére kell megfizetni.

(3) Több pótmagánvádló együttes fellépése esetén a pótmagánvádlókat külön-külön kell kötelezni a bűnügyi költség viselésére, kivéve, ha az nem különíthető el, amely esetben egyetemleges kötelezésnek van helye.

Jogorvoslati nyilatkozat

515/K. § A pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

A bíróság teendői

515/L. § (1) Fellebbezés esetén a bíróság közvetlenül terjeszti fel az iratokat a másodfokú bírósághoz.

(2) Jogerős ügydöntő határozatát a bíróság megküldi az ügyben korábban eljáró ügyésznek is.

A másodfokú bírósági eljárás

515/M. § (1) A másodfokú bíróság a nyilvános ülésre a pótmagánvádló jogi képviselőjét idézi, a pótmagánvádlót a nyilvános ülésről értesíti.

(2) A másodfokú bíróság a tárgyalásra a pótmagánvádló jogi képviselőjét idézi, a pótmagánvádlót a tárgyalásról értesíti.

(3) A másodfokú bíróság határozata ellen a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

(4) Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozat elleni fellebbezésének hiányában a pótmagánvádló a másodfokú bíróság ítélete ellen csak a vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt fellebbezhet.

(5) Fellebbezés esetén a másodfokú bíróság közvetlenül terjeszti fel az iratokat a harmadfokú bírósághoz.

A harmadfokú bírósági eljárás

515/N. § A harmadfokú bíróság a nyilvános ülésre a pótmagánvádló jogi képviselőjét idézi, a pótmagánvádlót a nyilvános ülésről értesíti.

Perújítási eljárás

515/O. § A pótmagánvádló csak akkor terjeszthet elő perújítási indítványt, ha a vádlottat felmentette vagy az eljárást megszüntette a bíróság.

Felülvizsgálati indítvány

515/P. § A pótmagánvádló csak a vádlott terhére jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén.

Katonai büntetőeljárás

515/K. § Katonai bűncselekmény miatt a jogi személy sértett pótmagánvádlóként nem léphet fel.

Eljárás távollevő terhelttel szemben

515/S. § A pótmagánvádló az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben a bírósági eljárást nem indítványozhatja.

Lemondás a tárgyalásról

515/T. § A pótmagánvádló a tárgyalásról lemondás alapján történő eljárás lefolytatását nem indítványozhatja.

Eljárás mentességet élvező személyek ügyében

515/Z. § (1) A külön törvényben meghatározott közjogi tisztséget betöltő személyek ellen e tisztségük fennállása alatt a sértett nem léphet fel pótmagánvádlóként.

(2) Az (1) bekezdés szerinti tisztség megszűnése esetén a vádindítvány, illetőleg a vád képviselőjének átvételére vonatkozó nyilatkozat benyújtásának határidejét [515/B. § (1)–(3) bekezdések] ennek napjától kell számítani.

3. Befejező megjegyzések

A bíró feladata mindig az ítékezés volt és vélhetőleg marad is mindaddig, amíg az „ítélőmesterség” professzionális gyakorlására társadalmi igény mutatkozik. Az ítékezési funkció gyakorlásának keretei és ehhez képest a bíróval szemben támasztott elvárások azonban történelmünk során természetesen koronként változtak a jogalkalmazói szerepkörének megítélésétől függetlenül, amiből e rövid dolgozatom keretei között én sem kívántam kilépni, csupán azt szerettem volna érzékeltetni, hogy amennyire magától értetődő a „iura novit curia” elvének számon kérhetősége, legalább ennyire fontos lenne az „argumentum als auctoritate est fortissimum in lege” régi fényének visszanyerése is, miután e két elvi szempont együttes érvényesülésének hiányában valóban csak jog-, s nem igazságszolgáltatásról beszélhetünk, ha sem a jog alkotója, sem annak alkalmazója nem képes felnőni feladatának magaslatához. A jog vagy igazság dilemmája pedig meggyőződésem szerint szükségszerűen csak dilettáns igazságszolgáltatáshoz vezethet...

Zusammenfassung

Im vergangenen Jahr wurden die Gerichte wegen der Langsamkeit der Rechtsprechung, des Fehlens der Einheitlichkeit des Rechtes und auch wegen der Juristerei mit Selbstzweck oft kritisiert. Der Meinung des selbst als Richter tätigen Verfassers nach ist keine von diesen eine unbegründete Kritik. Der Ansicht des Verfassers nach blieb aber die Prüfung der Zusammenhänge der kritisierten Probleme durch die Kritiker gewöhnlich

weg. Der Verfasser betont von diesen die Wichtigkeit der Regelung des Strafprozesses, da seiner Meinung nach das Auftreten der kritisierten Probleme auch auf dessen Fehler zurückzuführen ist.

Hierfür stellt der Ansicht des Verfassers nach die gültige Regelung des Strafprozessgesetzes zu der Subsidiaranklage ein gutes Beispiel dar. Dementsprechend stellt die Dissertation ein alternatives Modell des Subsidiaranklageverfahrens mit texttreuer Ausführlichkeit vor. Die von dem Verfasser empfohlene Regelung folgt neben einigen grundlegenden Änderungen der vom Gesetzgeber angewandten Technik zur Kodifizierung. In diesem Zusammenhang gibt der Verfasser die Definition des Opfers neu an, das eine der Grundfragen der zweckmäßigen Anwendung des Rechtsinstituts verkörpert, darauf aufbauend macht er auch eine Empfehlung zur Definition des Subsidiaranklägers. Dabei stellt die inhaltliche Neuheit der Empfehlung die leicht überschaubare Regelung und die einheitliche Auffassung des Verfahrens, sowie die Unterbringung der Regelung des Verfahrens vor dem Gericht im Rahmen eines Spezialverfahrens dar: all das würde auch die bedeutende Abnahme der betroffenen Gesetzestexte nach sich ziehen.

Auf diese Weise macht der Verfasser darauf aufmerksam, dass über die Rechtskenntnis des Richters hinaus auch das Ansehen des Gesetzes ein unabdingbarer Faktor für das optimale Funktionieren der Rechtsprechung ist und all das kann sich nur aus der fachgemäßen Anwendung der Rechtsgestaltung und der Rechtsprechung entfalten. Deshalb weist der Verfasser als Beendigung seiner kurzen Dissertation auf die Wichtigkeit der seiner Meinung nach fehlerhaften Annäherung an das als ein Dilemma aufgetauchter Frage der Rechtsprechung oder der Gerechtigkeitsprechung hin.

---

¹ A szerző a Nyíregyházi Törvényszék tanácselnöke